

Серцева недостатність (Т. І. Лутай).....	576
Аритмії.....	584
Вегетативні дисфункції.....	634
Глава 14. Системні ураження сполучної тканини (Ю. С. П'ятницький, Т. В. Починок).....	614
Ювенільний артрит.....	614
Системний червоний вовчак (СЧВ).....	629
Системна склеродермія.....	642
Ювенільний дерматоміозит.....	648
Глава 15. Захворювання органів травлення.....	655
Функціональні гастроінтестинальні розлади травного тракту у дітей (В. І. Боброва).....	655
Вроджені ензимопатії (синдром мальабсорбції) (М. М. Васюкова).....	675
Гострий гастрит (М. М. Васюкова).....	680
Хронічний гастрит, гастродуоденіт (М. М. Васюкова).....	683
Виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки (М. М. Васюкова).....	688
Гострий панкреатит (В. І. Боброва).....	693
Хронічний панкреатит (В. І. Боброва).....	697
Функціональні розлади біліарного тракту (В. І. Боброва).....	700
Гострий холецистит (В. І. Боброва).....	708
Хронічний холецистит (В. І. Боброва).....	710
Жовчнокам'яна хвороба у дітей (В. І. Боброва).....	712
Аномалії розвитку жовчного міхура і жовчовивідних шляхів (В. І. Боброва).....	717
Виразковий коліт (В. І. Боброва).....	723
Кишкові паразитози (В. І. Боброва).....	730
Глава 16. Захворювання нирок і сечовивідних шляхів (Т. І. Лутай).....	746
Гломерулонефрит.....	746
Тубулоінтерстиціальний нефрит.....	757
Пієлонефрит.....	760
Вади розвитку нирок і сечових шляхів.....	768
Дисметаболічні нефропатії.....	770
Гостра ниркова недостатність.....	774
Хронічна ниркова недостатність.....	781
Глава 17. Захворювання ендокринної системи (А. М. Антошкіна).....	788
Цукровий діабет.....	788
Захворювання гіпоталамо-гіпофізарної системи.....	800
Захворювання щитоподібної залози.....	805
Захворювання прищитоподібних залоз.....	812
Захворювання наднирників.....	814
Ожиріння.....	817
Порушення статевого розвитку.....	822
Глава 18. Спадкові захворювання (Н. Г. Горовенко, С. В. Подольська).....	832
Загальні положення медичної генетики.....	832
Хромосомна патологія.....	836

Розділ 2

Захворювання дітей

Глава 8. Захворювання новонароджених	274
Асфіксія при народженні (Т. В. Кончаковська, О. Г. Суліма)	274
Пологова травма (Т. В. Кончаковська)	282
Респіраторний дистрес-синдром новонароджених (Є. С. Шунько, О. Г. Суліма, Т. В. Кончаковська)	289
Геморагічна хвороба новонароджених (Є. С. Шунько, Н. М. Пясецька, Ю. Б. Яценко)	297
Неонатальні жовтяниці (Є. С. Шунько, О. Т. Лакиша)	301
Внутрішньоутробні інфекції, специфічні для перинатального періоду (О. О. Костюк)	313
Гнійно-септичні інфекції у новонароджених (Є. С. Шунько, О. О. Костюк, Ю. Ю. Краснова)	332
Затримка внутрішньоутробного розвитку (Н. І. Горобець)	351
Глава 9. Дефіцитні захворювання, гіпо- та гіпервітамінози (О. В. Тяжка)	359
Рахіт	359
Спазмофілія	369
Гіпервітаміноз D	372
Хронічні розлади харчування	375
Гіповітамінози	384
Гіпервітамінози	388
Глава 10. Захворювання системи крові (О. П. Вінницька, О. М. Джуринська)	391
Анемії	391
Лейкози	421
Лімфоми	424
Хвороби кровоточивості	428
Глава 11. Системні васкуліти (О. М. Джуринська)	447
Геморагічний васкуліт	450
Вузликівий поліартеріїт	453
Глава 12. Захворювання органів дихання (Л. М. Казакова)	457
Гострі бронхіти	457
Пневмонії	468
Хронічні неспецифічні бронхолегеневі захворювання	491
Глава 13. Захворювання серцево-судинної системи	510
Гостра ревматична лихоманка (Т. В. Починок)	510
Інфекційний ендокардит (Т. В. Починок)	523
Перикардит (Т. В. Починок)	531
Неревматичний кардит (Т. В. Починок)	535
Проплапс мітрального клапана (Т. В. Починок)	546
Набуті вади серця (Т. В. Починок)	550
Вроджені вади серця (Т. В. Починок, Л. М. Казакова)	555

ЗМІСТ

Перелік умовних скорочень та позначень	10
Передмова	13
Історія педіатрії (О. В. Тяжка)	14

Розділ 1

Пропедевтика. Особливості росту і розвитку дітей

Глава 1. Основні принципи організації лікувально-профілактичної допомоги дітям (Н. І. Горобець)	30
Глава 2. Періоди дитячого віку (Н. І. Горобець)	42
Глава 3. Загальні принципи обстеження і догляду за дитиною (Н. І. Горобець)	51
Глава 4. Анатомо-фізіологічні особливості органів і систем дитини у віковому аспекті	59
Нервово-психічний розвиток дитини (Т. В. Мелліна)	59
Фізичний розвиток дітей (А. М. Антошкіна)	71
Шкіра та підшкірно-жирова клітковина (Ю. С. П'ятницький)	78
Кісткова і м'язова системи (Т. І. Лутай)	87
Дихальна система (Т. В. Починок)	94
Серцево-судинна система (Т. В. Починок)	115
Кровотворна система (О. П. Вінницька)	138
Система травлення (А. М. Антошкіна)	143
Сечова система (Т. І. Лутай)	152
Ендокринна система (А. М. Антошкіна)	159
Обмін речовин у дітей (Т. І. Лутай)	165
Імунна система (Ю. С. П'ятницький)	174
Глава 5. Внутрішньоутробний період та період новонародженості (Є. Є. Шунько, О. О. Костюк)	188
Недоношені (передчасно народжені) діти (Є. Є. Шунько, Н. М. Пясецька, О. С. Яблонь, О. Т. Лакуша)	195
Реанімаційна допомога новонародженій дитині (Д. О. Добрянський, Є. Є. Шунько)	215
Глава 6. Харчування здорової дитини (О. В. Тяжка)	230
Виховування дітей першого року життя	232
Харчування дітей після року	255
Глава 7. Аномалії конституції (діатези) (О. В. Тяжка)	262
Алергічний діатез	263
Лімфатичний діатез	264
Нервово-артритичний (дисметаболічний, сечокислий) діатез	267

ЗМІСТ

Перелік умовних скорочень та позначень	10
Передмова	13
Історія педіатрії (О. В. Тяжка)	14

Розділ 1

Пропедевтика. Особливості росту і розвитку дітей

Глава 1. Основні принципи організації лікувально-профілактичної допомоги дітям (Н. І. Горобець)	30
Глава 2. Періоди дитячого віку (Н. І. Горобець)	42
Глава 3. Загальні принципи обстеження і догляду за дитиною (Н. І. Горобець)	51
Глава 4. Анатомо-фізіологічні особливості органів і систем дитини у віковому аспекті	59
Нервово-психічний розвиток дитини (Т. В. Мелліна)	59
Фізичний розвиток дітей (А. М. Антошкіна)	71
Шкіра та підшкірно-жирова клітковина (Ю. С. П'ятницький)	78
Кісткова і м'язова системи (Т. І. Лутай)	87
Дихальна система (Т. В. Починок)	94
Серцево-судинна система (Т. В. Починок)	115
Кровотворна система (О. П. Вінницька)	138
Система травлення (А. М. Антошкіна)	143
Сечова система (Т. І. Лутай)	152
Ендокринна система (А. М. Антошкіна)	159
Обмін речовин у дітей (Т. І. Лутай)	165
Імунна система (Ю. С. П'ятницький)	174
Глава 5. Внутрішньоутробний період та період новонародженості (Є. Є. Шунько, О. О. Костюк)	188
Недоношені (передчасно народжені) діти (Є. Є. Шунько, Н. М. Пясецька, О. С. Яблонь, О. Т. Лакуша)	195
Реанімаційна допомога новонародженій дитині (Д. О. Добрянський, Є. Є. Шунько)	215
Глава 6. Харчування здорової дитини (О. В. Тяжка)	230
Вигодування дітей першого року життя	232
Харчування дітей після року	255
Глава 7. Аномалії конституції (діатези) (О. В. Тяжка)	262
Алергічний діатез	263
Лімфатичний діатез	264
Нервово-артритичний (дисметаболічний, сечокислий) діатез	267

УДК 616-053.2(075)

ББК 57.3я73

П24

*Рекомендовано Міністерством охорони здоров'я України
як підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації*

Авторський колектив:

О. В. Тяжка, Н. Г. Горовенко, С. О. Крамарев, В. І. Петренко, Т. В. Починок,
О. Г. Суліма, Є. Є. Шунько, В. І. Боброва, Д. О. Добрянський, В. О. Дорошенко,
Н. М. Пясецька, О. С. Яблонь, Ю. Б. Ященко, Ю. С. П'ятницький, А. М. Антошкіна,
М. М. Васюкова, О. П. Вінницька, Н. І. Горобець, О. М. Джуринська, Л. М. Казакова,
Т. В. Кончаковська, О. О. Костюк, Ю. Ю. Краснова, О. Т. Лакша, Т. І. Лутай,
Т. В. Мелліна, С. В. Подольська.

Рецензенти:

Волосовець О. П. – член-кореспондент НАМН України, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри педіатрії № 2 з курсом медичної генетики та неонатології НМУ імені О. О. Богомольця, заступник директора Департаменту кадрової політики, освіти та науки МОЗ України;

Майданик В. Г. – академік НАМН України, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри педіатрії № 4 НМУ імені О. О. Богомольця;

Березний В. В. – член-кореспондент НАМН України, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри педіатрії № 2 Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика, заслужений лікар України.

Автори та видавництво доклали всіх зусиль, аби забезпечити точність наведених у даній книзі показань, побічних реакцій, рекомендованих схем застосування лікарських засобів. Однак ці відомості можуть змінюватися. Уважно вивчайте супровідні інструкції виробника щодо застосування лікарських засобів. Пацієнт та дорослі родичі чи опікуни повинні бути проінформовані про імовірні побічні ефекти будь-якого препарату

Педіатрія : підручник для студ. вищих мед. навч.закладів
П24 IV рівня акред. / за ред. проф. О. В. Тяжкої. – Вид. 4-те, допрац.
і допов. – Вінниця : Нова Книга, 2016. – 1152 с.: іл.
ISBN 978-966-382-588-5

У підручнику представлено матеріали з пропедевтики педіатрії (розділ I), найбільш поширених дитячих соматичних хвороб (розділ II), дитячих інфекційних хвороб (розділ III) та дитячого туберкульозу (розділ IV). Тематика підручника викладена у межах навчальної програми для студентів медичного факультету, які вивчають педіатрію на III–VI курсах. До кожної представленої теми подані питання, які мають бути засвоєні студентом при вивченні даного матеріалу, і тестові завдання з їх вирішенням для контролю засвоєння теми.

Підручник рекомендується для студентів вищих медичних закладів III–IV рівнів акредитації, а також для інтернів і лікарів.

УДК 616-053.2(075)

ББК 57.3я73

ISBN 978-966-382-588-5

© Авторський колектив, 2016
© Авторський колектив, 2016
© Нова Книга, 2016

Міністерство охорони здоров'я України
Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

ПЕДІАТРІЯ

За редакцією професора О. В. ТЯЖКОЇ

Видання четверте, виправлене та доповнене

*Рекомендовано Міністерством охорони здоров'я
України як підручник для студентів вищих медичних
навчальних закладів IV рівня акредитації*

Вінниця
Нова Книга
2016

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ

- Тижка Олександра Василівна доктор мед. наук, професор, завідувача кафедрою педіатрії № 1 НМУ імені О. О. Богомольця
- Горovenko Наталія Григорівна член-кореспондент НАМН України, доктор мед. наук, професор, завідувача кафедрою медичної генетики НМАПО ім. П. Л. Шупика, головний спеціаліст МОЗ України
- Крамарев Сергій Олександрович доктор мед. наук, професор, завідувач кафедрою дитячих інфекційних хвороб НМУ імені О. О. Богомольця, головний спеціаліст МОЗ України.
- Петренко Василь Іванович доктор мед. наук, професор, завідувач кафедрою фізіатрії з курсом пульмонології НМУ імені О. О. Богомольця.
- Починюк Тетяна Вікторівна доктор мед. наук, професор кафедри педіатрії № 1 НМУ імені О. О. Богомольця
- Суліма Олена Григорівна доктор мед. наук, професор кафедри неонатології НМАПО ім. П. Л. Шупика, президент Асоціації неонатологів України.
- Шуцько Єлизавета Євгенівна доктор мед. наук, професор, завідувач кафедрою неонатології НМАПО ім. П. Л. Шупика, головний спеціаліст МОЗ України.
- Боброва Віра Іванівна доктор мед. наук, професор кафедри педіатрії № 1 НМУ імені О. О. Богомольця.
- Добрянський Дмитро Олександрович доктор мед. наук, професор кафедри педіатрії Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького
- Дорошенко Віталій Олександрович доктор мед. наук, професор кафедри дитячих інфекційних хвороб НМУ імені О. О. Богомольця.
- Пясецька Наталія Михайлівна доктор мед. наук, професор кафедри неонатології НМАПО ім. П. І. Шупика.
- Яблонь Ольга Степанівна доктор мед. наук, професор, завідувач кафедрою педіатрії № 1 Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова
- Ященко Юрій Борисович доктор мед. наук, професор кафедри неонатології НМАПО ім. П. І. Шупика.
- П'ятницький Юрій Сергійович доктор мед. наук, доцент кафедри педіатрії № 1 НМУ імені О. О. Богомольця
- Антошкіна Алла Миколаївна кандидат мед. наук, доцент кафедри педіатрії № 1 НМУ імені О. О. Богомольця.
- Васюкова Марина Марківна кандидат мед. наук, доцент кафедри педіатрії № 1 НМУ імені О. О. Богомольця.
- Вінницька Олена Павлівна кандидат мед. наук, доцент кафедри педіатрії № 1 НМУ імені О. О. Богомольця.
- Горобець Наталія Іванівна кандидат мед. наук, доцент кафедри педіатрії № 1 НМУ імені О. О. Богомольця.
- Джуринська Олена Миколаївна кандидат мед. наук, доцент кафедри педіатрії № 1 НМУ імені О. О. Богомольця.
- Казаква Лариса Миколаївна кандидат мед. наук, асистент кафедри педіатрії № 1 НМУ імені О. О. Богомольця.
- Кончаковська Тетяна Валеріївна кандидат мед. наук, доцент кафедри неонатології НМАПО ім. П. Л. Шупика.
- Костюк Олена Олександрівна кандидат мед. наук, доцент кафедри неонатології НМАПО ім. П. Л. Шупика.
- Краснова Юлія Юрївна кандидат мед. наук, доцент кафедри неонатології НМАПО ім. П. Л. Шупика.
- Лакша Ольга Тимофіївна кандидат мед. наук, доцент кафедри неонатології НМАПО ім. П. Л. Шупика.
- Лутай Тетяна Іларіонівна кандидат мед. наук, доцент кафедри педіатрії № 1 НМУ імені О. О. Богомольця
- Мелліна Тетяна Володимирівна кандидат мед. наук, доцент кафедри педіатрії № 1 НМУ імені О. О. Богомольця.
- Подольська Світлана Володимирівна кандидат мед. наук, доцент кафедри медичної генетики НМАПО ім. П. І. Шупика.

Навчальне видання

Тяжка Олександра Василівна
Горовенко Наталія Григорівна
Крамарсьв Сергій Олександрович та ін.

Педіатрія

Підручник

За редакцією проф. О. В. Тяжкої

Редактор: *О. В. Марчук*
Коректор: *Л. Я. Шутова*
Комп'ютерна верстка: *Г. А. Психов*

Підписано до друку 20.04.16. Формат 70×100/16.
Гарнітура Таймс. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 93. Зам. № 848.

Надруковано у ПП «Юнісофт»
61036, м.Харків, вул. Морозова, 13 б
www.ttornado.com.ua
Свідоцтво ДК №3461 від 14.04.2009 р.

ПП "Нова Книга"
21029, м. Вінниця, вул. Квятека, 20
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2646 від 11.10.2006 р.
Тел. (0432) 52-34-80, 52-34-82. Факс 52-34-81
E-mail: info@novaknyha.com.ua
www.novaknyha.com.ua